

Григорій Міщенко

ЗАГАДКА ЛЮБОВІ ПАВЛА ВОЛИКА

Шлях у малярстві Павло Волик розпочинав на п'ятому десятку свого життя і вже в шістдесят років став самобутнім майстром українського пейзажу. По суті, маємо новітній регіональний жанр, із чітко окресленими характеристиками Лівобережної України. З огляду на «пейзаж взагалі» минулого часу, а також теперішній, постмодерний, пейзаж полтавського мистця означає його майбутнє і життєздатність. Дивлячись на краєвиди Павла Волика, відчуваєш, як мовби щось проникає у саму душу, – образотворчість, у якій окрім візуального складника (зримого), присутній ще й сакральний.

Постійне перебування серед знаної з дитинства краси, притаманної Полтавщині, обумовило не лише розмаїття пейзажного жанру П. Волика, але й образну мову. На перший погляд, традиційна, вона сприймається самобутньо, а головне – національно виразно. В її основі бачиться народна картина – зі специфічною структурою й архітектонікою. Ідеться про центричність композиції, тяглість змістового центру до переднього плану, відчуття у відтвореному четвертого виміру (метафізичного), а також адресацію створеного до пересічного глядача, яку не так вже й часто можна бачити в «сучасній» образотворчості.

Образотвориме мистцем привертає увагу передусім тим, що в ньому присутнє особистісне й людське бачення краси навколишньої природи, відтворення якої набуває відчуття тієї реальності, в якій глядач почувається серед свого українського світу. Краєвиди майстра настільки вбираються в єдино можливе (не інваріантне) рішення композиції, що іншого не може й бути. Це не пленерні етюди, не ілюзорно-викінчений продукт Андріївського узвозу в Києві, а пластичне кодування конкретного краєвиду до рівня символу, метафори, відтак образу, до якого причетна українська душа.

Для прикладу візьмемо пейзаж «Сонячний ранок»: скільки в луговому осяянні, копичках сіна, гаю якогось особливого, елегантного настрою! Так переживати здатен лише художник із чутливим серцем та великою любов'ю до того, що стало дорогим і рідним.

Захоплюючись краєвидами мистця, щоразу дивиєшся його «простою поглядом на світ» (просто – значить геніально). Надто тоді, коли він завмирає, скажімо, перед заходом сонця (картина «До завтра») і вислів «Зупинися, мить,

ти прекрасна!..» стає його альфою й омегою у творчості. Мимоволі вигукнеш: це ж треба було так просто – гай і хмарка, з-під якої струменить сонце – і так гарно передати захід сонця!

Мистець чудово володіє малярською технікою. У ній відсутнє те, «чого ще не було», натомість присутня традиція (не лише вітчизняна), апробована до рівня індивідуального почерку. Павло Волик не належить до тих, хто прагне бути «актуальним» чи «сучасним», – стверджує усталене, неперебутнє, без чого не можна уявити довколишній світ і свою присутність у ньому.

Звернімося передусім до тих краєвидів, у яких відтворене небо, світло, яке відчувається чи не в кожному дециметрі полотна. Вони чомусь особливо запам'ятовуються – свідчення того, наскільки сакральний (одухотворений) зміст присутній у таких творах, як «Зимова казка», «А мені сонячно», «Баркарола» тощо. Сонячне світло присутнє чи не в кожному полотні майстра. І що цікаво, бачимо те, що зазвичай залишається поза увагою. Наприклад: криниця, місточок, паркан із калиною, сільське подвір'я, річкове плесо, зоране поле тощо. Тобто у звичайному художник бачить незвичайне – те, що тримає і живить нас на рідній землі. При цьому керується «вічною загадкою любові», про яку мовив свого часу Григорій Тютюнник. Та от дивина – людської присутності в краєвидах П. Волика ми не побачимо. Це може здивувати, але, що більше вдивляєшся у створене мистцем, – відчуваєш, як відсутність людського зображення уречевлює до щему дорогий і рідний світ. Про те красномовно говорить картина «Оберег». Розпростертий лелека на тлі мрійливого краєвиду – а скільки в тому легі звертання до засадничих сутностей українських!..

Якщо жанр пейзажу є головним у творчості П. Волика, натюрморт свідчить і про його самодостатність, і про безпосередній зв'язок із головним. Надто очевидне те, коли натюрморт, відтворений не академічно (в приміщенні), а серед живої природи. Здебільшого композиція натюрморту мистця обмежується «букетом квітів» на умовному або реальному краєвиді. По суті, маємо своєрідний жанр натюрморту-пейзажу, як-от «Троянди під вікном», «Мальви», «До сонця». Таке відтворення «букетів квітів» має свою традицію в українському народному мистецтві. У дивовижній ілюзорності (знаковості) натюрморту присутнє те,

що асоціюється з реальністю: здається, все навколо грає, дихає, квітне!..

Павлу Волику притаманне те, що особливо виразне його поміж іншими мистцями. Це – проникнення у внутрішню сутність зображуваного, відчуття цілковитої присутності в ньому, як це можна бачити в натюрморті «Чорнобривці». Художник мовби увічне його горизонтальними ритмами стільця, квадратним віконцем і цегляною кладкою, аби чуття прекрасного супроводжувало глядача. Про те нагадує і переміщення світла й тіні в натюрморті, неначе ми перебуваємо десь поблизу. Здавалося б – лише зображення букета квітів, але саме в композиції (у співвідношенні головного та другорядного), знаках, ритмах, в інтуїтивному самовираженні мистця, яке владарює ним під час натурального сеансу, – і є тим самотнім, індивідуально виразним «я» художника – художника з дивовижним почуттям любові до малої батьківщини, Полтавщини.

У традиційному малярстві мистців означували ще донедавна «пейзажистами», «портретистами», «мариністами», «майстрами натюрморту» тощо. Найзначнішим уважався портрет. Жанр, у якому треба вміти відтворити не лише зовнішність і внутрішню сутність портретованого, але й щось родове, притаманне багатьом. Павло Волик довів на практиці: родово в його земляках настільки архетипічне, що можна з певністю сказати: маємо портрети, в яких відтворено і конкретну людину, і її рід. Сприяє тому і наявність своєрідного тла в портретах мистця. Наприклад, «Портрет сусіда» на тлі красномовної стіни психологічно виразний і «живий», «Отець Василь» – архетип глибоко віруючої людини на тлі зеленого дерева.

«Дід Гриценко» огорнутий сонячним промінням. Дивишся на нього й уявляєш отого сільського аборигена, якому ніколи не бракувало гумору та доброти. У портретах Павло Волик мовби дошукується і власної сутності, мовляв, хто ти і якого роду-племени. Не випадково, отже, було створено і два автопортрети: «Автопортрет у старому брилі» (2002) і «Автопортрет» (2010) у тому ж брилі на тлі однієї й тієї ж рожевої орнаментики. Бриль, вишивана сорочка, орнаментальне тло, вуса й погляд примружених очей свідчать про пошук образу узагальненого, архетипічного, що асоціюється з минулим часом. Знову ж таки треба було побачити в самому собі те, що одвіку тримало український рід на рідній землі, – і це мистцеві вдалося передати глядачеві сповна.

До п'ятдесяти років Павло Волик знаний був як майстер декоративно-ужиткового мистецтва. Уже в поважному віці (ще раз наголосимо) він розпочав торувати шлях живописця, – рідкісний приклад в образотворчій практиці, котрий свідчить про неабияке обдарування й силу творчого переживання. Переймаючись пейзажем, мистець не забував випробувати себе в інших жанрах, – у портреті, як і в пейзажі та натюрморті, він постає національно самотньо й виразно.

Павла Волика можна вважати щасливою людиною. Створене ним цілісне і вагоме, а головне – його твори залишатимуться за всякого часу потрібними людям, передусім нам, співвітчизникам, удячним за його натхненну працю.

